

Spørgeskema

Hvad skal der til for at lave et godt spørgeskema? Til hvad, og hvordan kan du bruge en spør-geskemaundersøgelse? Denne tekst klæder dig på til at få fundet frem til, eller stillet de helt skarpe spørgsmål, så din undersøgelse er så pålidelig som mulig.

Af Linda Ahrenkiel, peer reviewet af Thomas Illum Hansen, udgivet 2020

Nøglebegreber

Kvalitativ

Kvantitativ

Reliabilitet

Respondenter

Hvad?

Et spørgeskema består i bredeste forstand af en række spørgsmål, som du søger at få besvaret af en bestemt målgruppe (dine respondenter) for at belyse undersøgelsens problemstilling (Harboe, 2013). Spørgeskemaundersøgelser omtales oftest som et undersøgelsesdesign, der er kvantitativt, dog kan et spørgeskema også designes ud fra kvalitative kriterier, og i praksis er mange spørgeskemaer en kombination af kvalitative og kvantitative spørgsmål. Det kan fx komme til udtryk i et spørgeskema ved, at der både anvendes åbne svarkategorier, hvor respondenteren har mulighed for at skrive, og lukkede svarkategorier, hvor respondenteren skal krydse af (Harboe, 2013).

Hvorfor?

Hovedårsagen til at bruge spørgeskemaer er at få en viden, som på den ene eller anden måde kan generaliseres ud fra nogle bestemte kriterier. Du skal på baggrund af dette altid være opmærksom på, om et spørgeskema er den mest anvendelige metode til dit formål. Hvorvidt du er kvalitativ eller kvantitativ orienteret, vil afhænge af din profession.

Mange pædagogstuderende opfatter sig ofte som kvalitativt orienteret, men et kvantitativt baseret spørgeskema kan også sagtens være anvendeligt for dig i forhold til at undersøge udbredelsen og hyppigheden af et fænomen. Det kan også give god mening at bruge de data som andre har produceret gennem brug af spørgeskema som metode. Det kan fx være viden om, hvor mange timer danske børn i gennemsnit tilbringer i daginstitutioner. Derudover kan besvarelsenerne være anonyme eller lettere at anonymisere, hvilket kan være fordelagtigt i visse sammenhænge, f.eks. hvis du er interesseret i at undersøge følsomme emner. I disse tilfælde kan respondenteren have lettere ved at besvare et spørgeskema, end ved at mødes med dig og sætte ord på f.eks. i et interview.

Ofte giver det, som nævnt, god mening at der både er kvalitativ og kvantitativ orienterede spørgsmål i et spørgeskema eller at kombinere et spørgeskema med mere kvalitativt orienterede metoder, fx kan man forestille sig, at man gennemfører tre kvalitative interviews med ledere, hvor man får en dybdegående indsigt i problematikker, de oplever i relation til deres arbejde. Denne viden kan derefter bruges til at kvalificere de spørgsmål, der stilles i et spørgeskema som sendes ud til mange for at få en mere repræsentativ viden. En eksisterende spørgeskemaundersøgelse kan ligeledes bruges som baggrund for et mere detaljeret fokus i en kvalitativ interviewundersøgelse.

Hvordan?

Når undersøgelsens formål er tydelig, skal spørgsmålene formuleres og respondentgruppen udvælges. Når du udvælger dine respondenter, skal du være opmærksom på, at respondentgruppen i videst muligt omfang skal være repræsentanter for en større gruppe og udvælges repræsentativt. Det betyder, at du skal være opmærksom på, om der er nogle faktorer, der kan påvirke udfaldet af spørgeskemaet (Boolsen, 2008). Det kan f.eks. være alder, køn, uddannelse, antal år i professionen etc.

Disse faktorer kan have betydning for respondentens besvarelse. Forestil dig, at du vil undersøge, hvorledes det pædagogiske personale i dagtilbud føler sig klædt på til at arbejde med det nye element science i den styrkede pædagogiske lærerplan. I din spørgeskemaundersøgelse har du kun respondenter, der er uddannet før 1990, og du spørger til, hvorledes de igennem deres pædagoguddannelse føler sig klædt på til at arbejde med science. Måske ikke overraskende viser din undersøgelse, at ingen føler, at de er blevet klædt på til at arbejde med science igennem deres pædagoguddannelse.

Forklaringen er, at på daværende tidspunkt eksisterede science-begrebet ikke på pædagoguddannelsen. For at spørgeskemaundersøgelsen bliver så repræsentativ som muligt er det altså vigtigt at have blik for, hvordan respondenter udvælges. Således kan du f.eks. tilstræbe at respondenter er tilfældigt udvalgt. Et spørgeskema indledes i øvrigt ofte med baggrundsinformationer (Johansen, 2013). Det kan du bl.a. bruge til at se, om der er nogle tendenser, der synes at knytte sig til baggrundsvariable.

Der findes ingen dumme spørgsmål – eller gør der?

Når du skal formulere spørgsmålene i dit spørgeskema, kan det være en god ide at undersøge om andre har lavet lignende undersøgelser, som du kan bygge videre på. I spørgeskemaundersøgelser anvendes typisk tre spørgsmålstyper: fakta spørgsmål, kognitive spørgsmål (vidensspørgsmål) og holdningsspørgsmål (Harboe, 2011).

Når spørgsmål formuleres, skal du være opmærksom på at undgå vage formuleringer, dobbelt spørgsmål. Dobbelt spørgsmål er to spørgsmål i en sætning, fx Hvor ofte spiser du havregrød og cornflakes til morgenmad? Her vil de respondenter, der aldrig spiser havregryn, men altid cornflakes, eller omvendt blive i tvivl om, hvad de skal svare. Du bør undgå indforstået faglig jargon, lange ord, ord, som kan forveksles med andre, klodsede formuleringer, ledende spørgsmål. Som tommelfingerregel siges det, at spørgsmål helst ikke må indeholde mere end 20 ord per spørgsmål, for ellers er der større risiko for fejltolkninger og misforståelser af spørgsmålet (Harboe, 2011).

Hvis du selv formulerer spørgsmålene til din undersøgelse, er det en god ide at lade andre studiekammerater prøve at besvare spørgsmålene for at se, om de er formuleret på en fornuftig måde (Olsen, 2006). Når der anvendes spørgeskemaer, bør du være optaget af validiteten af spørgeskemaet – dvs. måler du det, som du gerne vil måle, og reliabiliteten af spørgeskemaet. Reliabilitet henviser til, hvor pålideligt dit spørgeskema er til at undersøge det du vil undersøge. Respondentens forståelse af ord og begreber anvendt i spørgeskemaet kan f.eks. spille ind på reliabiliteten.

Til hvert spørgsmål hører svarmuligheder. Tre råd til valg af svarmuligheder er: 1) Svorskalaen skal give mening i forhold til spørgsmålet. 2) Svorskalaer skal være udtømmende. 3) Brug kun 'Ved ikke', med omtanke (EVA, 2017).

Når du skal til at indsamle dine data, skal du overveje, om du vil omdele dit spørgeskema i papirform eller elektronisk til dine respondenter. Der er fordele og ulemper ved begge dele, som du bør overveje. Hvis du vælger et elektronisk spørgeskema, kan du fx bruge Google Docs eller Surveyxact. Husk altid, at der til ethvert spørgeskema skal være et følgebrev, som fortæller, hvad undersøgelsen skal bruges til, og hvordan data anvendes. I den forbindelse skal du forholde dig til bl.a. dataetik og persondataforordningen. Følg de anvisninger din uddannelse har. Når du har indsamlet dine data, kan databehandlingen begynde.

Litteratur

Boolsen, M. W. (2008). *Spørgeskemaundersøgelser*. København: Hans Reitzels Forlag.

EVA – Danmarks Evaluerings Institut (2017). *Det gode spørgeskema*. Lokaliseret på <https://www.eva.dk/gode-spoergeskema>

Harboe, T. (2013). *Metode og projektskrivning-en introduktion* (1. udg.). Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur

Johansen, K. & Friis, L. (2013). *En ny undersøgelse viser – eller gør den?: en praktisk guide til spørgeskemaundersøgelser*. Ajour.

Fordybelseslitteratur

Albrechtsen, C. & Jakobsen, I. C. R. (2018). *Spørgeskemaer der virker: Sæt modtageren i centrum* (1. udgave, red.). Frederiksberg: Frydenlund.

Henricson, M. (2018). Videnskabelig teori og metode: Fra idé til eksamination (2. udg. ed.). København: Munksgaard.

Olsen, Henning (2006): *Guide til det gode spørgeskema*. SFI. Lokaliseret på https://pure.vive.dk/ws/files/258013/0611_Guide_til_gode_Spoergeskemaer.pdf

Sepstrup, P. (2002). En undersøgelse viser. Om at bruge kvantitative undersøgelser uden at snyde sig selv eller andre Århus: Systime Academic.

Watt Boolsen, M. (2008). Spørgeskemaundersøgelser: Fra konstruktion af spørgsmål til analyse af svarene. København: Hans Reitzels Forlag

LÆRE
MIDDEL
○ DK